

ПОЧЕСНОМУ ЛИЦАРЮ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

(18.03-95 років від дня народження Ф.М.Муравченка)

Тематичний дайджест
Наукової бібліотеки
НУ Запорізька політехніка

Ф. Муравченко з товаришем
В. Лютим(зліва)

В студентському гуртожитку

«Всяку людину необхідно судити по справах його.»
Мігель де Сервантес Сааведра

Кожна людина залишає свій слід на землі. Слід Федора Михайловича Муравченко—це слід Людини з великої літери. Він був восьмим із дев'яти дітей у сім'ї, пережив страшний голод, забравши життя сімох дітей сім'ї. З 15 років Федір Михайлович вже тяжко працював, починаючи свій довгий трудовий шлях у кузні.

З відзнакою закінчив Харківський авіаційний інститут, авіамоторобудівний факультет (1948-54), інженер-механік з авіадвигунобудування. До Запорізького машинобудівного конструкторського бюро «Прогрес» Федір Муравченко потрапив не випадково. Талановиту молодь у свята святих «свого» підприємства приймав особисто Олександр Георгійович Івченко. І життя підтвердило правильність такого підходу до підбору кадрів.

Кому пощастило знати Федора Михайловича, той із самого початку був зачарований його благородством, чистотою душі, безмежною відданістю справі та людям. Він по-дитячому простодушно і без тіні незручності називав себе лицарем Сумного Образу. Можливо, тому, що в його житті не бракувало сумних днів. Це не завадило (а, може, певною мірою допомогло) йому багато чого досягти в житті. Про таких людей, як Федір Михайлович Муравченко, лаконічно говорять: «честь і совість».

Молодята
Федір та Зінаїда
Муравченко

Ф.М.Муравченко
з донькою

– Як студенти, ми часто влаштовували вечірки, – розповідає Зінаїда Іванівна, дружина Муравченка. – Багато танцювали, Вальс, польку, краков'яку... Федір Михайлович не дуже володів цим мистецтвом. Як же була здивована, коли дізналася під час наступної зустрічі (ми навчалися в різних інститутах та побачення були нечастими), що Федір Михайлович вступив на платні курси та... навчився танцювати!

Федір Муравченко був чудовим сім'янином, коханим чоловіком, дідусем, прадідусем. Незважаючи на постійну зайнятість, для рідних завжди викроював час та відпочивав із ними душею. Його дружина все життя пропрацювала на тому ж КБ перекладачем. І діти пішли стопами батька: син був головним конструктором на «Івченко-Прогрес», а донька і зараз працює там інженером.

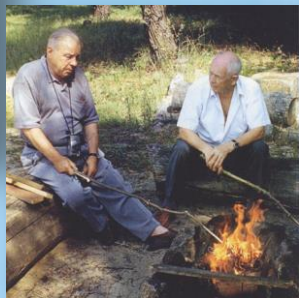
Федір Михайлович дуже любив українські народні пісні, театр, писав вірші, книги читав запоєм. Іноді скаже вранці: «Катюша, принеси каву. Я до третьої ночі не спав, книжку читав». Взагалі-то він кавою чи чаєм не захоплювався, але палив дуже багато. Як і працював. Його трудовий день тривав з сьомої ранку до восьмої вечора, часто засиджувався і до ночі. Бувало, приходив у вихідні та свята.

Велика, дружня сім`я

Оце улов!

Бесіда біля багаття

Вдале полювання

Рукоштованьня сина

Крім роботи Федір Михайлович любив природу, рибалку та полювання. До речі, він ніколи не повертався додому без здобичі. Він любив не так полювання, як природу, здобич була на другому місці. Прогулянка, пікнік, бесіди біля багаття – ось що він цінував, при цьому був невибагливий. З життя пішов справжній Дон Кіхот. Адже Федір Михайлович дуже любив цю книгу Сервантеса і сам був схожий на знаменитого Ідальго. Навіть коли він бачив, що перед ним – непробивна бетонна стіна, все одно намагався її знести. Завдяки цим якостям Муравченко допоміг вижити своєму підприємству у найскладніших економічних умовах.

Найближчим до професії батька виявився син – Олег Федорович. Він виріс до заступника генерального конструктора, очолював важливу ділянку роботи на «Прогресі» – наземну тематику. За короткий термін Олег Федорович зумів значно розширити та поглибити цей напрямок діяльності підприємства. Якби не та страшна трагічна випадковість, яка обірвала його життя! Неможлива втрата для рідних і близьких. Тяжка втрата для прогресівців. Олег Муравченко лише частково встиг реалізувати свій величезний потенціал конструктора.

Однією з віддушин Федора Михайловича була колекція Дон Кіхотів (тільки в кабінеті зібрано близько 60 екземплярів) вдома їх набагато більше! Він цінував героя Сервантеса та все, що пов'язане з цим чудовим твором. Мрією Федора Михайловича було відвідати Іспанію та познайомитися з місцями, де мешкав Сервантес. Він не зміг здійснити цю мрію за життя. Фігурки Дон Кіхота він купував сам, також приймав подібні подарунки від рідних та близьких людей, які знали про його захоплення.

Федір Михайлович передбачив перспективність повітряної системи запуску газотурбінного двигуна (ГТД) і під його керівництвом вперше була розроблена повітряна система запуску ГТД замість складної та громіздкої електричної. Згодом нова система запуску ГТД знайшла широке застосування на літальних апаратах транспортної та пасажирської авіації, де й сьогодні використовується для запуску практично всіх ГТД великої та середньої потужності. Він умів глибоко вникати та аналізувати роботу елементів конструкції, знаходити оптимальні та оригінальні рішення при розробці нової техніки, що дозволило помітно підняти технічний рівень камер згоряння та – вперше у світовій практиці двигунобудування – досягти ще у 1965 році ресурсу 4000 годин.

Федір Михайлович один з перших, хто зрозумів переваги застосування кільцевих камер згоряння. Ним було створено школу проектування малоємісійних камер згоряння, завдяки якій усі двигуни, розроблені на підприємстві після 1965 року, задовільняють жорстким світовим екологічним стандартам. Завдяки інженерному таланту Муравченка з'явилася високоефективна система автоматичного управління на базі всережимних регуляторів та струйних датчиків, стало можливим управління процесом доведення двигунів на базі залежностей між кількістю дефектів, ресурсом та стендовим напрацюванням, а також увійшло у практику визначення висотно-швидкісних характеристик на лабораторії, що літає.

Складальний цех

Подібні двигуни за кордоном роблять лише у двох країнах – Англії та США. Вони піднімають у небо двопалубний пасажирський літак А-380, місткість якого – до 800 пасажирів. Проте вантажопідйомність цього лайнера – лише 80 тонн. У «Руслана» – майже вдвічі більше. Невипадково в НАТО, коли знадобилося збільшити обсяги вантажоперевезень, віддали перевагу саме «Руслану». Модернізований Ан-124 може доставити 150 тонн вантажу на відстань до 5 тисяч кілометрів.

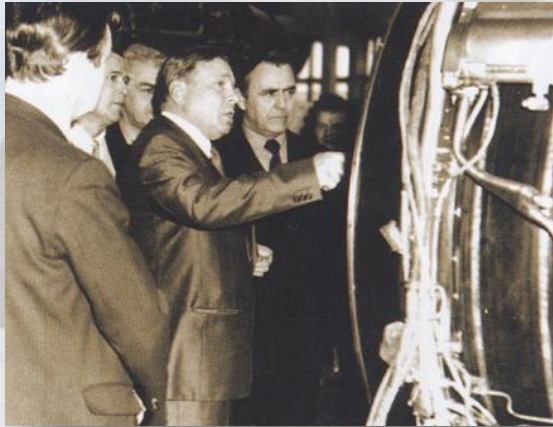
Йде підготовка до іспитів

Що вже казати про «Мрію»! Цей літак має унікальні можливості з транспортування найрізноманітніших нестандартних вантажів – і всередині вантажної кабіни, і на зовнішній підвісці. Усередині – це до 16 великогабаритних морських контейнерів, до 80 автомобілів типу «Жигулі», агрегати та блоки для газо-, нафто- та гірничодобувної промисловості, а на зовнішній підвісці – вантажі, габарити яких перевищують можливості інших наземних та повітряних транспортних засобів. Створення двигуна Д-18 відкрило вітчизняній транспортній авіації світовий повітряний простір.

І-30

АН-74

Д-36

Ф.М.Муравченко з представниками Фірми Роллс-Ройс в складальному цехі підприємства

Саме за створення двигуна Д-18 у 1994 році Федір Муравченко був удостоєний Державної премії України. Трьохвальний турбовентиляторний двигун Д-18Т – особлива гордість запорізьких авіамоторобудівників. Оснащений такими чотирма двигунами, «Руслан» став найбільшим серійним транспортним літаком на планеті. До речі, єдиний у світі супергігант «Мрія» піднімають у небо також двигуни Д-18Т. Яку увагу свого часу на авіасалоні в Ле Бурже привернув авіакосмічний дует «Мрія» – «Буран».

За своїми параметрами Д-18Т відповідає найкращим світовим зразкам. У серійному варіанті транспортний літак Ан-124 має злітну масу 405 тонн, а максимальне навантаження – 150 тонн. Цей літак встановив 22 світові рекорди. А літак Ан-225, використовуючи тягу шести двигунів Д-18Т, 1989 року в одному з випробувальних польотів встановив 110 світових рекордів!

Д-18Т

Д-436ТП

АН-124

«...для вирішення сьогоднішніх проблем необхідно багато донкіхотів. Особисто я впевнений: донкіхотство—ніяк не безглуздя, а щоденний духовний подвиг. Нам треба усувати перегини, виправляти помилки, позбавлятися від різного непотребу на внутрішньому та зовнішньому ринках. Щоб те, що вціліло, і далі працювало на Україну.»

Ф.М.Муравченко

2004 року президент НАН України Борис Патон написав у газеті «Правда України»: «Нещодавно я був у Запоріжжі та відвідав конструкторське бюро «Прогрес». Я мав можливість ще раз переконатися в тому, що це справді наукова установа, яка стоїть на передньому краї сучасної науки і техніки.

Федір Михайлович з гордістю показував мені суперсучасне обладнання, одна одиниця якого коштує мільйон доларів, а то й більше. Нові верстати та обладнання він купує виключно за гроші, зароблені колективом. Може, тому й мають надвисоку якість його двигуни, які використовуються у найсучасніших літаках».

Кожен, хто колись спілкувався з Федором Михайловичем, обов'язково наголошує на його вродженій якості лідера – якби доля не звела його з авіацією, то в будь-якій іншій галузі людської діяльності він досяг би її вершин. Незважаючи на це, він надзвичайно доступний. Займаючи таку високу посаду, завжди знаходив час, щоб прийняти будь-якого прогресівця, хто до нього звертається, причому без будь-якої тяганини....І, якщо він пообіцяв допомогти, зателефонує для вирішення питання і вчетверте, і вп'яте. Невипадково самі прогресівці казали: «Федір Михайлович не тільки співчуває, а й допомагає».

Федір Михайлович брав участь у створенні більш як 50 типів та модифікацій авіаційних і наземних газотурбінних двигунів, які експлуатуються у 109 країнах світу.

Особливу повагу викликає ставлення Федора Муравченка до пам'яті засновника та першого керівника ДП «Івченко-Прогрес» Олександра Георгійовича Івченка. Довгі роки його подвиг був начебто припорошений забуттям, і лише стараннями Федора Михайловича, рухом його серця «Прогресу» 1993 року було присвоєно ім'я Олександра Івченка. Справедливо, і щоб пам'ятали, щоб знали.

Завдяки черговій реконструкції підприємства у ДП «Івченко-Прогрес» з'явилися нові випробувальні стенди, сучасні верстати та обладнання, що дозволило реалізувати досі нездійсненні технічні рішення. Високий потенціал надійності, закладений у двигуни, дав можливість продовжити їхнє льотне життя в 4—15 разів, а саме поняття «ресурс» стало невід'ємною складовою іміджу фірми «Прогрес». Прогресівці всіх поколінь як своє головне свято святкують День підприємства. Це свято, яке завдяки Муравченку з'явилося в їхньому календарі, традиційно в третю п'ятницю травня збирає справжніх друзів «Прогресу».

Сьогодні «Івченко-Прогрес» — це сучасне підприємство, центр розвитку наукових та конструкторських ідей. Традиції конструкторської школи Олександра Івченка підтримують та продовжують науковці Запорізької політехніки разом з конструкторами та інженерами підприємства, спільно працюють над створенням нових сучасних авіадвигунів.

Якщо за О.Івченка завод був побудований, за В.Л.Лотарева розвивалася його матеріально-технічна база, то Ф. М. Муравченко, в умовах, коли все руйнувалося, зумів не лише зберегти, а й примножити інтелектуально-виробничий потенціал підприємства, яке забезпечить конкурентоспроможність його продукції на світовому авіаринку.

Двигунобудування - барометр економічного потенціалу будь-якої країни. Особливо переконливо про це свідчить авіадвигунобудування, яке за складністю конструктивних рішень не має аналогів у науці та техніці. Володіння технологіями повного циклу виробництва сучасних авіадвигунів - прерогатива небагатьох країн. Україна - серед них.

Федір Михайлович був великим оптимістом, відкритий для всіх, готовий відстоювати питання науки та освіти. Так, під час однієї з освітніх реформ в Україні з-поміж спеціальностей, за якою ведеться підготовка у вузах, було виключено спеціальність «Авіаційні двигуни». Ф.М.Муравченко та інші керівники підприємств України підготували листа на ім'я Президента України Л.Д.Кучми, де пояснили катастрофічні наслідки такого «нововведення». З великими труднощами вдалося відстояти інтереси фундаментальної науки.

BE-200

У Федора Михайловича Муравченка дуже багато державних нагород, але не менше він пишався визнанням своїх колег: 1992 року його обрано дійсним членом Інженерної академії України, 1999 року – дійсним членом Міжнародної інженерної академії, 2003 року – членом-кореспондентом Академії технологічних наук, 2006 року – дійсним членом Міжнародної академії транспорту.

Переможець рейтингу «Кращий керівник Шевченківського району»

Вручення почесної зброї від українського козацтва

Нагорода «Особистість року» Асамблеї ділових кіл України 2006 р.

Найавторитетнішою Міжнародною інженерною академією Федору Михайловичу було присвоєно звання «Видатний інженер ХХ століття». Федір Муравченко є доктором технічних наук, професором, членом-кореспондентом Національної академії наук України, лауреатом державних премій України, кавалером багатьох орденів та медалей, Героєм України та має численні почесні звання та громадські нагороди. Федір Муравченко є заслуженим діячем науки та техніки, а також володарем звання «Почесний громадянин міста Запоріжжя», яке було надано йому рішенням міськради за великий особистий внесок у розвиток науки та промисловості України та Запорізького регіону, а також за вагомий внесок у соціально-економічний розвиток міста Запоріжжя.

Федір Муравченко є автором понад 180 наукових праць та публікацій, має 42 авторські свідоцтва на винаходи. Саме Муравченко запропонував та обґрунтував базові концепції комплексного вирішення створення та доведення сімейства високоефективних турбореактивних двигунів з великим ступенем двоконтурності. Ці унікальні силові установки не мають аналогів у вітчизняному авіадвигуні, а в окремих прикладах і у світовій практиці. Федір Муравченко є автором модульної конструкції авіаційних двигунів та високонадійних опор роторів турбіни, що працюють у складних умовах.

На вигляд неквапливий і небагатослівний. Він мав колосальний внутрішній заряд, здатний концентровано спрямовувати на рішення, здавалося б, нерозв'язних, на перший погляд, завдань. Він був останнім оплотом та захисником унікального високоінтелектуального підприємства, відомого на весь світ.

Незважаючи на те, що останнім часом його здоров'я було вже, звичайно ж, не богатирським, і він страждав на серцеві розлади, проте відомо, що навіть у такому похилому віці він до останнього зберігав приголомшливу гостроту розуму, почуття гумору, був відкритим, товариським та енергійним. На одному з експериментів Федір Муравченко отримав опік легенів, а офіційну версію його смерті було заявлено як хронічне легеневе захворювання. Помер Федір Михайлович Муравченко 8 лютого 2010 року.

«Шлях мною обраний, нова година настала. І буде важкий цей шлях. З нього мені не звернути.»
Так сказав на початку свого життєвого шляху Федір Михайлович. Цьому шляху генеральний конструктор залишався вірним усе життя. Все його життя – подолання.

Бюст встановлено на Батьківщині
Федора Михайловича
пмт. Юр`ївка (Дніпропетровська обл.).

Вулиця, де мешкав Ф.М.Муравченко, носить його ім`я

Ф.М. Муравченко залишив спадщину — багатотисячний колектив конструкторів, дослідників та виробників, здатних вирішувати унікальні завдання щодо створення найдосконалішої авіаційної техніки. Відомий конструктор, науковець, керівник, Ф.М. Муравченко залишив яскравий слід в історії авіадвигуна не тільки в країнах СНД, а й у всьому авіаційному світі.

ДОБІРКА ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

<http://www.ukrgeroes.com.ua/MyravchenkoFM.html> Герої України

<https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/aviatsiyni-brendy-fedora-muravchenka>
Авіаційні бренди Федора Муравченка

<https://mil.in.ua/uk/d1-88-d1-82-d1-83-d1-80-d0-b2-d0-b0-d0-bb-d0-bd-d0-b0-d1-81-d0-b5-d0-b1-d0-b5/> Штурвал на себе

Корниенко О. А. Человек и небо : книга о конструкторе авиадвигателей
Ф.М.Муравченко / О. А. Корниенко. - Запорожье : Дикое Поле, 2009. - 256 с.

